

Dr hab. Andrzej Herbet, prof. KUL
Katedra Prawa Handlowego
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Eweliny Nowakowskiej
pt. „Odpowiedzialność za wady robót budowlanych w warunkach kontraktowych FIDIC”,
Katowice 2024, ss. 214

I. Uwagi ogólne: tematyka i zakres rozprawy

1. Wybór tematu rozprawy niewątpliwie zasługuje na poparcie. Opracowane przez Międzynarodową Federację Inżynierów Konsultantów FIDIC stanowią jedne z najbardziej rozwiniętych, uniwersalnych i popularnych standardowych zbiorów warunków kontraktowych dotyczących inwestycji budowlanych. Problematyka ta ma istotne znaczenie teoretyczne, zwłaszcza na tle niedostatków kodeksowej regulacji umowy o roboty budowlane (zob. art. 647 i n. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny; t. jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061; dalej: k.c.) oraz praktyczne: tak w obrocie krajowym, jak i w międzynarodowych projektach inwestycyjnych, w których uczestniczą polscy przedsiębiorcy. Kontrastuje z tym niewielkie zainteresowanie doktryny; w polskim piśmiennictwie nieczęste są nawet poświęcone temu zagadnieniu opracowania popularyzatorskie. Powstała wokół Osoby Promotora pracy – Prof. dr hab. Janusza A. Strzępki szkoła katowicka jest tutaj chlubnym wyjątkiem. Niedostatki informacji i analiz dotyczą w szczególności tytułowej odpowiedzialności za wady robót budowlanych realizowanych w oparciu o warunki kontraktowe FIDIC. Recenzowana praca wspomniane braki i niedostatki w znacznej mierze uzupełnia i niweluje, przyjmując jako podstawę – co należy podkreślić odrębnie – ostatnią wersję warunków kontraktowych FIDIC, opublikowaną w roku

2017, z uwzględnieniem errat z roku 2022 i stanowiąc pierwsze w polskiej literaturze monograficzne opracowanie tego zagadnienia. Trzeba przy tym odnotować, że treść odnośnych zbiorów, czyli tzw. Ksiąg FIDIC nie jest w krajowej nauce powszechnie znana i analizowana, a równocześnie szereg unormowanych w nich rozwiązań i instytucji nawiązuje do tradycji prawnej *common law*, a nie prawa kontynentalnego. Wymusza to podejście nieco bardziej popularyzatorskie niż zazwyczaj przyjmowane w pracach na stopień, co należy przyjąć ze zrozumieniem, jako swego rodzaju „dobrodziejstwo inwentarza” związane z zaproponowanym tematem. Jest to równocześnie dodatkowy czynnik, który utrudnia pogłębioną analizę, prowadzoną w szczególności w zestawieniu z prawem polskim (m.in. jako prawem właściwym dla kontraktu).

2. Tytuł pracy, referujący do pojęcia „wady”, zwłaszcza dla polskiego czytelnika może nasuwać skojarzenie z wchodzącą w grę zazwyczaj dopiero po dacie odbioru obiektu budowlanego instytucją rękojmi za wady tegoż, której zresztą dotyczy rozdział IV rozprawy. Autorka ujmuje jednak tytułowe zagadnienie ze zdecydowanie szerszej perspektywy, w ślad za zbiorami FIDIC definiując wadę jako każdą postać niezgodności przedmiotu świadczenia wykonawcy robót budowlanych z kontraktem oraz odnosząc się do szeregu instytucji i rozwiązań, które mają zapewnić zgodność świadczenia z kontraktem jeszcze w trakcie realizacji inwestycji (tj. przed wydaniem tzw. świadectwa wykonania) takimi jak: próby (w tym próby końcowe i eksploatacyjne) oraz związane z tym uprawnienia zamawiającego (inwestora), reguły przejęcia robót i sposób jego dokumentowania czy też okres zgłaszania wad (dalej: OZW). Jest to o tyle zrozumiałe i prawidłowe, że taką optykę przyjmują tytułowe warunki kontraktowe FIDIC, które samej rękojmi za wady nie regulują, pozostawiając to prawu właściwemu dla kontraktu (co jest skorelowane z faktem, że stanowią one zbiory standardowych postanowień umownych implementowanych w konkretnym stosunku prawnym na mocy uzgodnień Stron, które nie substytuują instytucji stosowanych w systemie prawnym właściwym dla kontraktu *ex lege*).

3. Na zakres pracy wpływa jednocześnie dokonana przez Autorkę selekcja zbiorów warunków umownych, w oparciu o które prowadzi Ona analizę. Doktorantka ogranicza analizę do tzw. Ksiąg Czerwonej, Żółtej i Srebrnej, czyli – odpowiednio – warunków kontraktowych dla budowy (*Conditions of Contract for Construction, 2nd Edition*), dla budowy z projektowaniem

(*Conditions of Contract for Plant & Design-Build 2nd Edition*) oraz dla wykonania EPC / pod klucz (*Conditions of Contract for EPC/Turnkey Projects 2nd Edition*). Warto przy tym podkreślić, że Księga Srebrna nie doczekała się jeszcze oficjalnego polskiego tłumaczenia Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców (członka FIDIC), a Autorka bazowała w tym zakresie na opracowaniu własnym. Dokonana selekcja zasługuje na aprobatę; wymienione zbiory warunków kontraktowych są bowiem najczęściej stosowane w praktyce obrotu, a jednocześnie typowe dla klasycznej umowy o roboty budowlane.

II. Uwagi metodyczne: układ rozprawy, stosowane metody badawcze i podstawa źródłowa

1. Recenzowana rozprawa liczy 214 stron w numeracji ciągłej (łącznie ze spisem treści, wykazem skrótów, wykazem źródeł, wstępem i zakończeniem) i składa się z 4 rozdziałów merytorycznych, wstępu oraz podsumowania („Uwag końcowych”). Autorka charakteryzuje kolejno: genezę, pojęcie, charakter prawny i strukturę warunków kontraktowych FIDIC (Rozdział I), prawa i obowiązki stron umowy o roboty budowlane zawartej z wykorzystaniem warunków kontraktowych FIDIC dotyczące zapewnienia należytej jakości świadczenia wykonawcy przed przejściem robót przez zamawiającego (Rozdział II) oraz po przejściu, wraz z regulacją okresu zgłaszania wad oraz sytuacji stron w tej sferze (Rozdział III), i wreszcie problematykę rękojmi za wady fizyczne obiektu budowlanego (robót budowlanych) na gruncie przepisów k.c. (Rozdział IV). Rozdziały dzielą się na punkty (1, 2, 3 itd.), te zaś – w większości – na podpunkty na dalszych poziomach szczegółowości (zob. przykładowo jednostki podziału Rozdziału II: 2.1, 2.2, 2.3, 2.2.1, 2.2.2, 2.2.2.1, 2.2.2.2 itd.).

2. Przyjęty układ pracy nie budzi poważniejszych zastrzeżeń. Jest on względnie logiczny, przejrzysty, związany ze sposobem ujęcia tematu i tokiem wywodu, a przede wszystkim – wyznaczony przez strukturę regulacji analizowanych Ksiąg FIDIC (o czym jeszcze poniżej). Uwagi można sprowadzić do kilku zasadniczych punktów.

Po pierwsze – zabiegiem metodologicznie nieprawidłowym jest zatytułowanie rozdziału III w taki sam sposób, jak brzmi tytuł całej pracy – tym bardziej, że przy przyjętym przez Autorkę sposobie definiowania wad i ujęcia tytułowej problematyki nie było takiej konieczności.

Po drugie – można sobie wyobrazić bardziej proporcjonalny rozkład rozważań, zwłaszcza w odniesieniu do Rozdziału I (tutaj można byłoby bez szkody, a nawet z korzyścią dla zwięzłości pracy pominąć zagadnienia wprawdzie interesujące, ale niezwiązane z głównym tokiem wywodu, np. odnoszące się do samej Federacji Inżynierów Konsultantów oraz kolejnych edycji warunków) i Rozdziału IV. Poziom ogólności rozważań pomieszczonych w tej ostatniej partii tekstu nie przystaje nie tylko do oczekiwań czytelnika w odniesieniu do pracy na stopień, ale i do pozostałych jej części (czego widocznym potwierdzeniem jest szczegółowość podziału tekstu w Rozdziale IV i jego objętość – zaledwie 17 stron). Warto byłoby natomiast rozważyć zamieszczenie (np. w Rozdziale I) nieco szerszej analizy treści umowy o roboty budowlane zawieranej z wykorzystaniem warunków kontraktowych FIDIC wraz z uwypukleniem elementów funkcjonalnych, wyjaśnieniem podstawowych pojęć, generalnej struktury praw i obowiązków stron itd. (Autorka czyni to częściowo w Rozdziale II, częściowo zaś w przypisach zamieszczonych w Rozdziale I pkt 4, oraz w Rozdziale II i III pracy).

Po trzecie – umiejscowienie niektórych zagadnień w tej, a nie innej jednostce podziału, czy też kryteria wyodrębnienia niektórych z nich mogą budzić uzasadnione wątpliwości (zob. przykładowo punkty 4.2 i 4.3 dotyczące podmiotów zdefiniowanych na gruncie warunków kontraktowych FIDIC i cech tych warunków, które zostały pomieszczone w punkcie 4 Rozdziału I pt. „Struktura warunków kontraktowych FIDIC”, kolejność i tytułatura punktów 2.4.2 – wraz z podpunktami – oraz 2.5, sens wyodrębnienia w Rozdziale III punktów 4.2 i 4.6 oraz 4.3 i 4.4, sens wyodrębnienia punktu 4.7 itd.).

Po czwarte – decydując się na wprowadzenie bardziej szczegółowego podziału tekstu zamieszczonego w konkretnym punkcie Autorka powinna objąć tym podziałem całość tekstu. Jeżeli przykładowo podpunkt 2.4.1 w Rozdziale II („Próby Wykonawcy. Zakres zastosowania regulacji”) dzieli się na dalsze jednostki: 2.4.1.1 i 2.4.1.2, to nie powinno się pozostawiać bezpośrednio pod tytułem tego podpunktu tekstu „osieroconego” i nieprzyporządkowanego do ww. detalicznych jednostek podziału (zob. s. 54-55; analogicznie na s. 69, s. 74, 112).

3. Jak wynika z wprowadzenia (s. XI), podstawową metodą badawczą stosowaną w pracy jest metoda formalno-dogmatyczna, według samej Autorki „opierająca się na analizie tekstu warunków kontraktowych FIDIC oraz wypowiedzi orzecznictwa i doktryny”. Ubocznie i punktowo w pracy jest wykorzystywana również metoda historycznoprawna (w zakresie odnoszącym się do modyfikacji analizowanych Ksiąg). Pomijając nieliczne wyjątki, w rozprawie nie zastosowano natomiast – a szkoda - metody systemowej i prawnoporównawczej, w tym także tam, gdzie byłoby to nader uzasadnione (np. w kwestiach, w których same warunki kontraktowe FIDIC odsyłają do prawa właściwego do kontraktu, w celu wskazania źródła przyjętej w nich regulacji czy też zestawienia ich treści z ewidentnie suboptymalnym sposobem regulacji umowy o obroty budowlane w prawie polskim).

4. Wykaz źródeł wykorzystanych w pracy, pomijający akty normatywne, został podzielony na: literaturę (łącznie 135 pozycji polskich i zagranicznych; przy czym liczba ta jest nieco zawyżona wskutek ułożenia bibliografii nie według dzieł, ale ich fragmentów i Autorów cytowanych w pracy), warunki kontraktowe i inne publikacje FIDIC (10 pozycji, w tym niezwykle istotny dla pracy *FIDIC 2017 Contracts Guide*), orzecznictwo sądów polskich i zagranicznych (łącznie 26 pozycji) oraz źródła internetowe (39 pozycji). Dobór źródeł oraz zakres kwerendy co do piśmiennictwa zagranicznego i krajowego dotyczącego bezpośrednio FIDIC, mimo że nie ma ona charakteru pełnego, zasługuje na akceptację. Mniej entuzjastyczna jest ocena kompletności piśmiennictwa polskiego w pozostałym zakresie – opracowań dotyczących prawa umów w ogólności, umowy o roboty budowlane, czy też rękojmi za wady.

5. Ocena stopnia i sposobu wykorzystania źródeł jest zróżnicowana. Uprzedzając nieco dalsze rozważania należy odnotować, że na kształcie pracy zaważyła w dużym stopniu lektura Przewodnika do poszczególnych zbiorów warunków kontraktowych FIDIC 2017 (*FIDIC 2017 Contracts Guide*) oraz cel w postaci przedstawienia przyjętego w nich sposobu regulacji (treści, systemu wzajemnych odesłań itd.). Oczywiście praca wychodzi poza sferę czysto deskryptywną, zawierając odniesienia problemowe, rozstrzygane na podstawie odwołań do literatury zagranicznej. Wiodącą rolę pełnią w tym zakresie komentarze Jacoba B. Sørensen, przez nieco rzadziej przywoływane dzieła Bena Beaumonta, Juliana Baileya czy Jeremy'ego Glovera i Simona Hughesa, aż po rzadko czy wręcz sporadycznie cytowane opracowania Briana Barra i Leo

Gruttersa, Williama Goldwina czy Kelvina Hughesa. Natomiast w zakresie odnoszącym się do prawa polskiego odwołania mają już w większości charakter wybiórczy, analiza mogłaby mieć zdecydowanie szerszą podstawę bibliograficzną, a stopień wykorzystania dostępnych źródeł bardziej aktywny.

III. Uwagi merytoryczne

1. We Wstępie rozprawy (s. XI) wskazano jako jej cel badawczy „analizę ukształtowania odpowiedzialności za wady fizyczne robót budowlanych w warunkach FIDIC z uwzględnieniem tradycji prawnej *common law* oraz charakterystykę ukształtowania odpowiedzialności z tytułu rękojmi w polskim systemie prawnym [...] stanowiącym przykład kontynentalnego systemu prawnego”. Jakkolwiek Autorka nie sprecyzowała wprost tez czy też hipotez badawczych, rolę taką można przypisać zamieszczonemu w dalszej części Wstępu wskazaniu, że „zagadnienie to [tj. problematyka odpowiedzialności za wady fizyczne robót budowlanych – uwaga własna] stanowi bardzo istotny i obszerny filar regulacji FIDIC” oraz że „charakterystyczny dla FIDIC okres, w którym wykonawca ma za zadanie ukończyć prace oraz usunąć zgłoszone mu wady i uszkodzenia (tzw. Okres Zgłaszania Wad), sprzężony jest z szeregiem mechanizmów wspomagających współpracę uczestników realizacji mającą na celu doprowadzenie do uzyskania rezultatu robót o odpowiedniej jakości i spełniającego wymogi umowne” (s. XIII). Co więcej, jakkolwiek Autorka nie werbalizuje tego wprost, podobny wniosek można odnieść do partii regulacji dotyczących praw i obowiązków stron w okresie przed przejściem prac, wraz z próbami końcowymi (zob. s. XI; problematyka omawiana w Rozdziale II pracy). Tego typu rozwiązania i metodyka są po części pochodną znacznie większej puli doświadczeń praktycznych, z jakich korzystali autorzy FIDIC, po części zaś wynikiem tego, że w systemach *common law* roszczenie o spełnienie przez wykonawcę określonych zobowiązań umownych co do zasady nie przysługuje zamawiającemu (inwestorowi) po odbiorze inwestycji (obiektu budowlanego), a podstawowym środkiem jego ochrony pozostaje roszczenie o zapłatę odszkodowania – co jest prakseologicznie niewłaściwe (zob. s. 126). Przeprowadzona analiza upoważnia Autorkę do stwierdzenia, że dzięki drobiazgowości i wszechstronności tej regulacji można uznać ją za „skuteczne narzędzie

gwarantujące uzyskanie przez zamawiającego efektu [...] zgodnego z określonymi w kontrakcie wymogami” (s. 181), które – po pewnym zniuansowaniu – zasługuje na aprobatę.

2. Nie dostrzegam w recenzowanej pracy błędów merytorycznych czy też punktów dyskusyjnych z tego punktu widzenia (być może poza zestawieniem obok siebie, jako przesłanek uchylających uzgodnione limity odpowiedzialności czy też brak odpowiedzialności za uszkodzenia i wady ujawnione po upływie 2 lat od wygaśnięcia okresu zgłaszania wad „rażącego niedbalstwa” i „lekkomyślności” – s. 145 oraz s. 156, co wydaje się konsekwencją nie dość dokładnego tłumaczenia albo nieuwzględnienia pełnego kontekstu wypowiedzi). Na aprobatę zasługuje przede wszystkim dokonana przez Doktorantkę ocena charakteru prawnego zbiorów warunków kontraktowych FIDIC oraz podstawy związania nimi stron kontraktu (przynajmniej z punktu widzenia prawa polskiego; zob. s. 36 i n.). W nawiązaniu do wspomnianego wyżej rozróżnienia i chronologii, w której podstawową cezurą jest ukończenie robót (albo części lub odcinka) i przejęcie ich przez zamawiającego (inwestora) Autorka w rozdziałach II i III kompetentnie przedstawia prawa i obowiązki stron w toku realizacji inwestycji nakierowane na uzyskanie świadczenia zgodnego z kontraktem, możliwie najwcześniejsze zidentyfikowanie robót wykonanych wadliwie (co stanowi element tzw. *Total Quality Management*), reguły współdziałania stron w celu eliminacji stwierdzonych problemów, a w razie niepowodzenia – zasady ponoszenia kosztów i odpowiedzialności. Uwzględnienie postanowień odnoszących się do przeprowadzania inspekcji i prób na etapie poprzedzającym datę ukończenia robót (względnie odcinka lub części) ma również dla dalszej części pracy znaczenie o tyle istotne, że część z nich znajduje zastosowanie – na zasadzie odesłań – w kolejnym stadium, tj. w okresie zgłaszania wad.

Szczególnie interesujące i trafiające „w punkt” jeżeli chodzi o tytuł pracy wydają się w tym zakresie rozważania dotyczące precyzyjnie regulowanych przez FIDIC zasad współdziałania stron przy przeprowadzaniu prób wykonawcy (których przedmiotem jest weryfikacja stosowanych urządzeń, materiałów lub innych części robót; zob. s. 55 i n.), prób końcowych, wykonywanych co do zasady przed przejęciem przez zamawiającego robót lub odcinka (s. 74 i n., w tym ciekawe z praktycznego punktu widzenia problemy kompletności i oceny dokumentacji i harmonogramu prób) oraz prób eksploatacyjnych (s. 112 i n.), wraz z analizą konsekwencji bierności jednej ze stron i stosowanymi wówczas tzw. *deeming provisions* lub niepowodzenia prób, wpływ

obowiązków projektowych wykonawcy na jego odpowiedzialność za wady (zróżnicowana w zależności od Księgi) itd. Teoretycznie i praktycznie doniosłe znaczenie ma również analiza procedury wystawiania tzw. świadectwa przejęcia robót przez zamawiającego (lub inżyniera), wraz ze zmodyfikowanym nieco w edycji warunków z 2017 roku rozwiązaniem skutków bierności tego ostatniego (zob. s. 100). Warto odnotować, że zwłaszcza w przywołanych przykładach Doktorantka nie tylko referuje treść warunków kontraktowych danej Księgi FIDIC czy też przewodnika do niej, ale analizuje również poglądy piśmiennictwa, dokonuje ich oceny i zajmuje własne stanowisko, wspierając je relewantną argumentacją, w tym także o charakterze funkcjonalnym. Tytułem przykładu można wskazać: interesującą analizę relacji pomiędzy aktualizującymi się w ramach prób wykonawcy uprawnieniami zamawiającego do wydania polecenia prac naprawczych i odrzucenia niezgodnych z kontraktem elementów (s. 60-61), próbę rozstrzygnięcia problemu możliwości żądania ponowienia prób po wykonaniu prac naprawczych przez podmiot trzeci wskazany przez zamawiającego (w związku z biernością wykonawcy) oraz ich kosztów i odpowiedzialności (s. 64-66 i 71-72), relacji terminu do powiadomienia wykonawcy o zamiarze odstąpienia przez zamawiającego od kontraktu do terminów na usunięcie wad wskazanych w poleceniu wykonania prac naprawczych i powiadomienia o odrzuceniu (s. 67) itd.

3. Zastrzeżenia, jakie nasuwają się po lekturze pracy dotyczą przede wszystkim sposobu ujęcia i zakresu analizy odnoszącej się do prawa polskiego (czy też innego prawa właściwego dla kontraktu). Dotyczy to w szczególności problematyki rękojmi za wady, której poświęcono jedynie 17 stron bardzo ogólnego tekstu, ale również innych zagadnień, co do których warunki kontraktowe FIDIC odsyłają do prawa krajowego (a których to odesłań Autorka w zasadzie nie podejmuje i nie konkluduje; zob. tytułem przykładu: s. 72, s. 83, s. 120, s. 128 – odnośnie do centralnego dla pracy pojęcia „wady”, s. 156, s. 157). Jeżeli chodzi o problematykę rękojmi za wady na gruncie prawa polskiego (względnie innego prawa właściwego dla kontraktu), to sprawa dodatkowo komplikuje się przez to, że w Rozdziałach III i IV Autorka nie podejmuje jakiegokolwiek próby powiązania tej instytucji z instrumentarium przewidzianym przez zbiory warunków umownych FIDIC. Opis i analiza są prowadzone całkowicie niezależnie od siebie i – jak już wskazano – na stosunkowo ogólnym poziomie, jeżeli chodzi o krajowy system prawa, tak jakby instytucja rękojmi miała jedynie stanowić swoiste „tło porównawcze” dla prezentacji znacznie

bardziej rozwiniętego systemu rozwiązań, w tym odnoszących się do okresu zgłaszania wad, na gruncie FIDIC i bez uwzględnienia faktu, że w przypadkach, w których prawem właściwym dla kontraktu będzie prawo polskie, a strony nie wyłączą ww. odpowiedzialności, przepisy k.c. będą stosowane niezależnie od regulacji umownej. Mankament ten Autorka łagodzi nieco w podsumowaniu pracy, które – co nieco zaskakujące – wykracza poza formułę typowego zakończenia, ale zawiera również odrębną i jakościowo nową w stosunku do poprzedniej części analizę mankamentów obowiązującej regulacji kodeksowej oraz podstawowych przynajmniej opcji interpretacyjnych związanych z jej stosowaniem do wad robót budowlanych wykonanych na gruncie zbiorów warunków kontraktowych FIDIC (s. 184 i n.). Wypada jedynie żałować, że taka analiza, w pogłębionej formule i z jasno zarysowanym stanowiskiem własnym Autorki nie pojawiła się w Rozdziale IV pracy.

4. W niektórych punktach stanowisko własne Doktorantki jawi się jako niejasne albo nie dość konsekwentne. Po części może to być pochodną *quasi*-komentarzowego sposobu ujęcia (zob. niżej, pkt 5), w którym Autorka – zamiast jasnego przedstawienia swojej opinii – zwraca uwagę na potencjalny problem, poddając zasadność jego rozwiązania pod rozwagę Stron przy opracowywaniu warunków szczególnych kontraktu. Z uwagi na objętość recenzji, można ograniczyć się do kilku przykładów, o różnym charakterze i ciężarze gatunkowym, jak np. problem odpowiedzialności za prace powierzone przez wykonawcę podmiotowi trzeciemu w ramach regulacji polecenia wykonania prac naprawczych (s. 66 i 72). Zagadnieniem, które bezwzględnie należałoby skonkludować bardziej jednoznacznie, są skutki wydania (lub braku) świadectwa przejścia (zob. m.in. s. 111-112) oraz świadectwa wykonania (s. 152-155).

5. Partię uwag merytorycznych można zwięźić obserwacją nieco ogólniejszej natury. Jest oczywiste, że podstawowym źródłem były dla Doktorantki same warunki kontraktowe FIDIC oraz treść przewodnika i komentarzy do nich. W mojej ocenie, praca w zbyt widoczny sposób powiela jednak przyjmowaną tamże strukturę i sposób ujęcia badanych zagadnień. W rezultacie otrzymujemy dzieło, które zdaje się być w pierwszej kolejności kolejnym – tym razem polskojęzycznym – przewodnikiem czy też komentarzem do klauzul 7, 9, 10 i 11 Ksiąg Czerwonej, Żółtej i Srebrnej FIDIC (oraz do klauzuli 12 w przypadku Księgi Żółtej i Srebrnej) i w znacznej mierze koncentruje się na analizie wzajemnych relacji poszczególnych postanowień – co bezsprzecznie

także ma określoną wartość poznawczą, ułatwia stosowanie ww. zbiorów i co trudno kwestionować. Wydaje się jednak, że Autorka mogła i powinna pójść przysłowiowy „krok dalej” w kierunku ujęcia bardziej problemowego, a nie „procesowego”. Zgłoszonego zastrzeżenia nie należy rozumieć jako postulatu, aby w pracy dotyczącej jakości świadczenia w umowie o roboty budowlane zawartej w oparciu o warunki kontraktowe FIDIC od nich samych (ich treści i struktury) abstrahować. Idzie natomiast o to, aby zaproponować sposób rozważań adekwatny w większym stopniu dla pracy naukowej, umożliwiającą bardziej instytucjonalne ujęcie i formułowanie ogólniejszych wniosków. Jedynie tytułem przykładu można wskazać fundamentalne zdawałoby się zagadnienie, jakim jest tytułowe pojęcie wady, które w pracy pojawia się na stronie 124, a w ujęciu strukturalnym jako trzeci z kolei element tytułu podpunktu 4.1 („Obowiązki reklamacyjne. Okres Zgłaszania Wad. Pojęcie wad”), w ramach punktu 4 („Okres Zgłaszania Wad”) Rozdziału III. Jako swoisty kontrapunkt można wskazać podział materii w opracowaniach monograficznych dotyczących FIDIC, gdzie zazwyczaj odrębnie omawia się zagadnienia dotyczące: (a) obowiązków wykonawcy w zakresie jakości świadczenia oraz problematykę wad, odrębnie zaś kwestie (b) testów, (c) certyfikatów oraz (d) odpowiedzialności z tytułu wad (w tym odpowiedzialności pokontraktowej; zob. przykładowo: Axel-Volkmar Jaeger, Götz-Sebastian Hök, *FIDIC – a Guide for Practitioners*, Springer, Heidelberg – Dordrecht – London – New York 2010).

IV. Uwagi formalne

1. Strona warsztatowa i językowa rozprawy nie nasuwają zastrzeżeń. Praca została napisana dobrą polszczyzną i charakteryzuje się prawidłowym wykorzystaniem języka prawnego i prawniczego, chociaż ciąży na niej skłonność Autorki – do pewnego stopnia zrozumiała, ale tutaj chyba nadmierna – do stosowania „*sauté*” terminów i określeń zdefiniowanych na gruncie warunków kontraktowych FIDIC. Osobiście doceniłbym znacznie bardziej – rzecz jasna tam, gdzie jest to możliwe – zastąpienie przejawów tej wierności oryginałowi próbą transpozycji specyficznego języka FIDIC na język polskiej cywilistki. Drugie zastrzeżenie o charakterze częściowo językowym, częściowo zaś metodologicznym dotyczy częstego korzystania w tekście

głównym pracy i przypisach (na ten temat zob. jeszcze pkt 5, poniżej) z wewnętrznych odesłań, w tym także do dalszych fragmentów. Tego typu odesłania – lakoniczne lub „wyprzedzające” tok wywodu – utrudniają nieco nawigowania po tekście i jego pełne zrozumienie. Niezależnie od powyższego, wywód jest wartki, konkretny i komunikatywny, a także – co do zasady – logiczny i spójny.

2. Błędy interpunkcyjne lub literowe (zob. np. s. 10, 25, 27, 40, 48, 52, 70, 77, 89, 99, 124, 133, 145, 159, 167) są bardzo nieliczne i w żaden sposób nie rzutują na czytelność rozważań. Podobnie błędy stylistyczne (zob. np. s. 35: „nawet w przypadku, gdyby przyjąć założenie teoretyczne, że możliwe jest przyjęcie, iż związanie drugiej Strony wzorcem FIDIC może mieć swoją podstawę w okolicznościach, że posługiwanie się nim w stosunkach danego rodzaju jest zwyczajowo przyjęte”; s. 42: „świadczenie dłużnika niepieniężnego”, s. 64: „należy podkreślić, że wydaje się, że”, s. 70, 76, 116, 135: „dać Powiadomienie” / „da Powiadomienie”, s. 75: powtórzenie „powodzenia” i „z powodzeniem”, s. 90: powtórzenie „co do zasady”, s. 94 i 158: brak dopełnienia, s. 102: powtórzenie „wyłącznie”, s. 103: „za opiekę nad Częścią”, s. 113: „wyniki Prób mają się znaleźć w sprawozdaniu z uch wyników”). W ślad za nieprawidłową praktyką i obcymi wzorcami językowymi, Autorka ma też, niestety, skłonność do używania logicznego potworka w postaci zespolonych funkcyjów logicznych „i/lub”.

3. *In plus* należy zaliczyć staranną edycję recenzowanej pracy, w tym świadome i konsekwentne operowanie interlinią, kursywą, punktacją, wyboldowaniem i podkreśleniami (choć można zgłosić wątpliwość, czy istotnie liczba wyróżnionych w ten sposób fragmentów tekstu nie jest zbyt duża, a potrzeba ich kumulowania realna). Do uporządkowania pozostaje nie dość konsekwentny sposób korzystania z akapitów oraz odesłań do odnośnych warunków kontraktowych: jedne z nich są bowiem zamieszczone w tekście głównym, inne w przypisach; przy zapisie tytułów Ksiąg FIDIC Autorka zazwyczaj korzysta z potocznej nazwy słownej w jednych przypadkach (Księga Czerwona, Księga Żółta, Księga Srebrna), w innych zaś ze skrótowców tworzonych od ich nazw angielskich (RB, YB, SB – co wydaje się bardziej zwarte i komunikatywne).

4. Przypisy są sporządzone prawidłowo. Wielokrotnie pełnią one zresztą nie tylko rolę odsyłaczy, które informują o źródle danego poglądu czy informacji, ale zawierają interesujące

uzupełnienia lub wewnętrzne odesłania, odciążając tekst główny od wątków pobocznych. W tym zakresie można zgłosić trzy uwagi.

Po pierwsze – niezależnie od powyższej, pozytywnej oceny funkcji i treści przypisów w niektórych przypadkach można się zastanawiać, czy wybrane wątki nie powinny znaleźć się w tekście głównym, oczywiście odpowiednio usytuowane (zob. uwagi dotyczące układu pracy, pkt II, powyżej, a dla przykładu: s. 27, 28, 44, 45, 48, 49, 52, 53, 59, 76).

Po drugie – czytelność odesłań zamieszczanych w przypisach ogranicza to, że niejednokrotnie odsyłają one (bezpośrednio lub pośrednio, w związku z konstrukcją postanowienia) do treści innej klauzuli, jedynie wzmiankowanej, ale już nie omawianej w danym miejscu. W gruncie rzeczy dla zrozumienia wyводу należy w takich przypadkach sięgać do źródła, tj. do odnośnej Księgi FIDIC.

Po trzecie – nawiązując do wcześniejszych uwag dotyczących bazy bibliograficznej i stopnia jej wykorzystania można zgłosić jedynie zastrzeżenia dotyczące kompletności przywołań pozycji piśmiennictwa w poszczególnych odsyłaczach. W wielu z nich Autorka ogranicza się bowiem jedynie do wybranych, reprezentatywnych pozycji, a przypisy jedynie sporadycznie stanowią przekrojową informację o stanie poglądów nauki w danej kwestii.

V. Wniosek końcowy

Podsumowując, mimo zgłoszonych uwag polemicznych lub krytycznych należy uznać, że przedłożona praca doktorska to opracowanie oryginalne, poprawne warsztatowo i umiejętnie napisane, które dotyczy interesującego, ważnego i rzadko podejmowanego w polskiej nauce zagadnienia, przybliży szerszemu gronu czytelników regulację wybranych Ksiąg FIDIC w edycji z roku 2017 wraz z zastanymi poglądami nauki i orzecznictwa oraz zestawia problemy powstające na jej tle z regulacją rękojmi za wady w prawie polskim. Wyrażam zatem opinię, że rozprawa doktorska Pani mgr Eweliny Nowakowskiej pt. *„Odpowiedzialność za wady robót budowlanych w warunkach kontraktowych FIDIC”* spełnia w wymaganym zakresie przesłanki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. jedn. Dz. U.

z 2023 r. poz. 742 ze zm.) i może stanowić podstawę do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Dr hab. Andrzej Herbet, prof. KUL

Lublin, dnia 22 sierpnia 2024 r.

